

Scientific Journal

VIRTUS

#43, April, 2020
published since 2014

2020

ISSN 2410-4388 (Print)
ISSN 2415-3133 (Online)

Scientific Journal *Virtus*

Issue # 43, April, 2020

Published since 2014

*Recommended for publication by the Council of
NGO "Sobornist" (the proceedings No.8, April 30, 2020).*

Founder: Scientific public organization
"Sobornist" (Ukraine).

Publisher: Center of Modern Pedagogy "Learning
Without Borders" (Canada).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Consortium for Enhancement of Ukrainian Management Education (Ukraine);
- + Pomeranian Academy in Slupsk (Poland);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of the town of Nish (Serbia);
- + Zielonogorski University (Poland);
- + Center of Modern Pedagogy "Learning Without Borders" (Canada).

*Virtus: Scientific Journal / Editor-in-
Chief M.A. Zhurba - April # 43,
2020. - 317 p.*

Editor-in-Chief:

Zhurba M.A., *Ph.D.*, professor, Head of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Kuzmichenko I.O., *Ph.D.*, associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);

Talishinski E.B., *Ph.D.*, associate professor, Head of the Department of Public Disciplines of the Baku Islamic University (Azerbaijan);

Starichenko E.V., Head of Analytical Department of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Mainhandling Editor:

Kravchenko Yu.V., Manager on international cooperation of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Journal Indexing:

✓ **Google Scholar** is a freely accessible web search engine that indexes the full text or metadata of scholarly literature across an array of publishing formats and disciplines. The Google Scholar index includes most peer-reviewed online academic journals and books, conference papers, theses and dissertations, preprints, abstracts, technical reports, and other scholarly literature, including court opinions and patents. Google Scholar's database contains roughly 389 million documents including articles, citations and patents making it the world's largest academic search engine.

✓ **Scientific Indexing Services (SIS) (USA)** is academic database which provides evaluation of prestigiousness of journals. The evaluation is carried out by considering the factors like paper originality, citation, editorial quality, and regularity & international presence.

✓ **Citefactor (USA)** is a service that provides access to quality controlled Open Access Journals. The Directory indexing of journal aims to be comprehensive and cover all open access scientific and scholarly journals that use an appropriate quality control system, and it will not be limited to particular languages or subject areas.

✓ **ResearchBib** is open access with high standard indexing database for researchers and publishers. Research Bible may freely index journals, research papers, call for papers, research position.

✓ **Scientific Journal Impact Factor (SJIFactor)** is an international, recognized platform for promoting scientific achievements, as well as supporting publishers and scientific communities interested in state-of-the art research activities in innovation and applied science areas.

Journal «Virtus» has been positively evaluated in the SJIF Journal Master List evaluation process. **SJIFactor = 4,494.**

✓ **Directory of Research Journal Indexing (DRJI)** is to increase the visibility and ease of use of open access scientific and scholarly journals thereby promoting their increased usage and impact. DRJI supply champion has access to global-renowned content in all discipline areas including magazine and journal articles. DRJI advocate, educate, and provide the central resource for indexing.

✓ **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)** – academic database was organized with the aim of creating an open platform for scientific research around the world. IIJIF provides the necessary communication of scholars, editors, publishers and conference organizers, through its exclusive services: provides indexing of scientific journals (calculates the impact factor), forms a list of national/international conferences and journals.

**Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.**

Journal Editorial Staff Contact Information.
e-mail: virtustoday@gmail.com
website: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

© Authors of the Articles, 2020.

© Scientific Journal «Virtus», 2020.

Editorial Board:

Aliyeva S.I., Ph.D., professor, Institute of History National Academy of Sciences of Azerbaijan (Azerbaijan).

Aliyeva S.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyeva Y.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyev M.N., Ph.D., professor, Baku State University (Azerbaijan).

Arslan C.H., Ph.D., professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

Bohonkova J.A., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Chyzhova O.M., Ph.D., professor, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine).

Ciftci S.S., Ph.D., associate professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

De Serio B., Ph.D., professor, University of Foggia President of AIM (Italy).

Dombi-Fáy A., prof. dr., CSc, PhD, dr. hab., Professor of Pedagogy, Faculty of Education Hungary, Szeged University "Juhász Gyula" (Hungary).

Drachuk O.P., Ph.D., associate professor, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya (Ukraine).

Fóris-Ferenczi R., Ph.D., associate professor, Docent, Vice-dean, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Hamarta E.S., Ph.D., professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

Jovanovic P., Ph.D., professor, University of the town of Nish (Serbia).

Kalko I.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Karabacak N.N., Ph.D., associate professor, Recep Tayyip Erdogan University (Turkey).

Karlovitz Já.T., Ph.D., associate professor, Óbuda University (Hungary).

Kasyanova O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kasyanova V.A., Ph.D., associate professor, Institute of Chemical Technologies Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Komarevtseva I.A., Ph.D., professor, SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine).

Korotkova E.A., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kravchuk O.O., Ph.D., professor, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute (Ukraine).

Mennell S., Ph.D., professor, University College Dublin (Ireland).

Mihailovic S., Ph.D., professor, Institute of Serbian Culture Pristina-Leposavic (Serbia).

Moskalyova L.Yu., Ph.D., professor, Melitopol Bogdan Khmelnytsky State University (Ukraine).

Okulicz-Kozaryn W., dr.hab., MBA, Member of the International Scientific Association of Economists and Jurists "Consilium" (Switzerland).

Pagava O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Parlar Ali, Ph.D in Pharmacology, Assistant Professor, Medical Faculty, Department of Pharmacology, Adiyaman University (Turkey).

Pashayeva A.N., Ph.D., senior researcher at the Philosophy Institute of NA of AR, Baku (Azerbaijan).

Polishchuk O.P., Ph.D., professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Polovyi M.A., Ph.D. in History, D.Sc. in Political Science, professor, Vasyl Stus Donetsk National University (Ukraine).

Potapenko E.V., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine).

Sapenko R., Ph.D., professor, Zielonogorski University (Poland).

Semaniuk V.Z., D.Sc., Associate Professor, Ternopil National Economic University (Ukraine)

Shpak D.O., Ph.D., associate professor, Mykolajiv branch of Kiev National University Culture and Arts (Ukraine).

Radchenko O.V., Ph.D., professor, Pomeranian Academy in Slupsk (Poland).

Rohit Kumar Verma, B.com.L.L.b, Poet & Researcher, Writer, Institute of Law Jiwaji Univeristy (India).

Shchudlo S., Ph.D., professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine).

Stoffa Ján, prof. Ing., DrSc., emeritus professor, Palacký University in Olomouc (Czech Republic).

Stoffová V., prof. Ing., CSc., Ph.D., Department of Mathematics and Informatics, Faculty of Education, Trnava university in Trnava (Slovakia).

Svintsitska O.I., Ph.D., associate professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Szamosközi I., dr, professor, the Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Takács M., prof. dr., Ph.D., professor, Hungarian Language Teacher training Faculty, University of Novi Sad, Subotica (Serbia).

Torgvik Ju., Ph.D., professor, Kodolányi János College (Hungary).

Tsyurupa M.V., Ph.D., professor, National University of Defense of Ukraine (Ukraine).

Ustymenko-Kosorich O.A., Ph.D., professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine).

Vveinhardt J., Ph.D., professor, Vytautas Magnus University, Lithuanian Sports University (Lithuania).

Yeremenko A.M., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Zhurba A.M., Ph.D., associate professor of International Academy of Personnel Management (Ukraine).

Zavatskaya N.Yev., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

The authors of materials are responsible for plagiarism, accuracy of the represented facts, quotes, figures and surnames. Editorial staff reserves the right for insignificant editing and reduction and also literary revision of the articles (with preservation of the main conclusions and style of the author). The editorial board of the journal may not share world outlook of the authors.

Талебзадех Е.Х., Чемеріс І.Л., Чурсіна Л.В.,
ВЕРБАЛЬНА І НЕВЕРБАЛЬНА КРЕАТИВНІСТЬ
(НА МАТЕРІАЛІ ФРАНКОМОВНИХ
ТЕМАТИЧНИХ ФОРУМІВ) 213

Шелудченко С.Б., Муж М.Я.
ІСТОРИЧНА ТА МІСТИЧНА СКЛАДОВІ
В РОМАНІ ДЕНА СІММОНСА «ТЕРОР» 219

ІСТОРІЯ. СОЦІОЛОГІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ

Богатчук С.С.
В. ЧОРНОВІЛ. «ВЕЛИКИЙ ЛІДЕР ВЕЛИКОЇ НАЦІЇ» 223

Варнавіська І.В.
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ В УПРАВЛІННІ
ТРУДОВОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПЕРСОНАЛУ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ 227

Гурицька М.С.
СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ РІЗНОВИДИ
ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ 231

Кублій М.В.
ХАРАКТЕРИСТИКА ТВАРИННИЦТВА КИЇВСЬКОЇ
РУСИ НА ОСНОВІ КІСТКОВИХ МАТЕРІАЛІВ 237

Малкіна Г.М.
БАГАТОМАНІТНИЙ ПОПУЛІЗМ:
ВИКЛИКИ ПОЛІТИЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ 243

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВО

Білокінь М.І.
НОВІТНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ: ВНУТРІШНІЙ
ТА ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ 248

Бобрицький Л.В.
ОСОБЛИВОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ
ЗА СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УКРАЇНІ 252

Боков О.В.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ
ТА ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ НА РЕГІОНАЛЬНИХ
І ЛОКАЛЬНИХ РИНКАХ ПРАЦІ УКРАЇНИ 255

Дзюрах Ю.М., Лобер Г.О.
МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 260

Карковська В.Я.
РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ:
АСПЕКТИ ТЕОРІЇ «ПОКОЛІННЯ XYZ» 263

Кожина А.В.
ПЕРЕДОВІ ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ
МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ 266

Левчановський Д.Е.
МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗАСУДЖЕНИХ ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ
ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ
ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ 272

Полтавець Ю.С.
ВНЕСОК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ ПІД
ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 276

ЕКОНОМІКА

Болквядзе Н.І., Панасенко О.О.
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ
МЕРЕЖЕВОЮ КОМПАНІЄЮ 281

Гулаткан Т.Ю., Турова Л.Л.
РОЛЬ І МІСЦЕ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 286

Попов О.С.
ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ЕС У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ 290

Шулла Р.С., Попик М.М.
ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО
МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ 298

МЕНЕДЖМЕНТ ЗДОРОВ'Я

Барзилович А.Д.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СФЕРИ ПЕРВИННОГО
МЕДИКО-САНИТАРНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ
НА ОСНОВІ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ 304

Павлик А.И.
ПОВЫШЕНИЕ МАКСИМАЛЬНОГО ПОТРЕБЛЕНИЯ
КИСЛОРОДА У ЭЛИТНЫХ СПОРТСМЕНОВ 311

Сергеев В.М.
АУТОИНТОКСИКАЦИЯ: ПРИЧИНЫ, НАСЛІДКИ,
МЕТОДИ ВІДНОВЛЕННЯ 314

History. Sociology. Politology

УДК 329.733(477)(092)

Богагчук С.С.,

к.і.н., доцент кафедри історії України та філософії Вінницького національного аграрного університету,
ORCID: 0000-0003-0684-6106, svetabogatchuk@uktr.net

Україна, м. Вінниця

В. ЧОРНОВІЛ. «ВЕЛИКИЙ ЛІДЕР ВЕЛИКОЇ НАЦІЇ»

Стаття присвячена діяльності В'ячеслава Чорновола як лідера українського національного та правозахисного руху 60-х – на початку 90-х рр. ХХ ст. Відзначено, що В'ячеслав Чорновіл зосередив свої зусилля, талант виключно на ідейній боротьбі проти радянського режиму. Визначено, що саме він започаткував відомі форми протесту як шістдесятництво та дисидентство, а також приймав участь у створенні Української Гельсінської спілки, у виборах до Верховної Ради України та був висунутий кандидатом на посаду першого Президента України. Для аналізу взято період 1960-х – початок 1990-х рр., коли В. Чорновіл активно залучається до політичної боротьби за незалежність України та її національне відродження.

Ключові слова: Чорновіл, дисидентство, правозахисний рух, Народний Рух, незалежність.

Постановка проблеми. Що таке політичне лідерство і яким повинен бути політичний лідер з Великої літери. Шукаючи такого лідера, ми маємо на увазі особистість з надзвичайними рисами й здібностями.

Справжній лідер має бути політиком. Лідер не тільки відчуває відповідальність за країну і має волю до влади. Це уміння простими словами пояснювати складні речі. Бути комунікабельним. Користуватися авторитетом.

Важливим феноменом в історії українського політичного лідерства необхідно відзначити Вячеслава Чорновола як громадянина, людини, лідера, політика.

В'ячеслав Чорновіл вихований радянською, комуністичною системою пішов проти нею. Ще з студентських років він відчув ту силу протистояння проти русифікації на території Радянської України. І після викриття культу особи Сталіна на ХХ з'їзді партії кардинально поміняв свої погляди щодо радянської системи, її однопартійності, централізації влади.

Все своє життя В. Чорновіл присвятив цій боротьбі, незважаючи на арешти, заслання, жакливі умови перебування в таборах, його дух борця не зламався. І він дійшов до своєї мети – утвердження незалежності в Україні.

Мега статті. Висвітлення участь В'ячеслава Чорновола у формуванні протестних рухів (шістдесятництво, дисидентство, Українська Гельсінська спілка), його роль у формуванні незалежної української держави.

Історіографія проблеми. Проаналізувати життєвий шлях та громадсько-політичний шлях В'ячеслава Чорновола можна завдяки мемуарній літературі політв'язнів Овсієнка [1], в яких він розкриває причини неприйняття шістдесятниками та дисидентами радянської системи, в т.ч. й Чорновола. Твори самого В'ячеслава Чорновола викривають антилюдяну радянську систему «Правосуддя чи рецидиви терору?» та «Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців»)» [2].

Важливим джерелом вивчення шістдесятництва та правозахисного руху в Україні є праця Г. Касьянова «Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х

років» (1995 року видання), в якій аналізується протистояння української інтелігенції тоталітарній системі, спроби національно-культурного відродження 60-х років і його придушення, формування опозиції режиму, політичні течії в дисидентському русі, репресії проти інакодумців [3].

Варто відзначити публікацію В. Кіпіані «УГС. Три перші літери українського пробудження» [4], в наукових доробках якої характеризується діяльність Української Гельсінської Групи в 70–80-х рр. ХХ ст. та її основні учасники.

Цікаві спогади єврейського письменника-дисидента М.М. Хейфеца розкривають риси характеру та діяльність В. Чорновола, його перебування у мордовських таборах [5].

Варто відзначити наукові дослідження відомого українського історика, професора, доктора історичних наук С. Кульчицького, який досліджував історію виникнення Народного Руху України [6].

Цікаві факти у викладенні історії діяльності В'ячеслава Чорновола в період спроби державного перевороту у серпні 1991 року розглянуті в науковому дослідженні В. Деревінського [7].

Виклад основного матеріалу. В'ячеслав Чорновіл був завжди усміхненим, позитивним, енергійним, щирим, з іскрами в очах. Та його життєвий шлях виявився не таким легким. Він був справжнім борцем за волю та демократію.

Чорноволу довелося провести в радянських тюрмах й таборах близько 10 років, він був засуджений 4 рази. Та ніколи не свідчив проти своїх друзів. Його боялися і поважали.

В. Чорновіл обрав фах журналіста в Київському університеті ім. Т. Шевченка, бо йому подобалося правдиве слово.

У своїх спогадах Чорновіл наголошував, як на нього сильно вплинув ХХ з'їзд партії й викриття культу особи Сталіна. Він пригадував, що в актовій залі Київського університету стояла надзвичайна тиша, коли зачитували

закритий лист ЦК КПРС. І як говорив, що саме з цієї миті він почався як дисидент [2, с.31].

Бувши студентом 2–3 курсу, у В. Чорновола чітко визначилися політичні погляди. Він вважав за необхідне боротися проти влади в руках однієї партії, боротися за національне звільнення українського народу. Масова русифікація, яка проводилася в Радянському Союзі, сильно вплинула на формування його національної свідомості [8].

На останньому курсі В'ячеславу Чорноволу довелося їхати до Львова, де він відкрив для себе місто, в якому можна вільно говорити українською мовою, цитувати Ліну Костенко, говорити про національну культуру. На протязі трьох років (1960–1963 рр.) В'ячеслав прожив у Львові.

Навесні 1963 року він повертається до Києва, де починає вирувати національне відродження, де зібралася найпрекрасніша когорта молоді української інтелігенції. Це – Іван Світличний, Алла Горська, Іван Дзюба, Євген Сверстюк, молодий ще Іван Миколайчук, Сергій Параджанов, Михайлина Коцюбинська та інші.

Не вступивши в аспірантуру як «неблагонадійний», Чорновіл починає працювати в редакції «Молода гвардія», де намагається друкувати поезії шістдесятників, згуртовує навколо себе людей, бере активну участь у діяльності клубу творчої молоді.

8 серпня 1965 р. В. Чорновіл виступив на відкритті пам'ятника Тарасу Шевченку в с. Шешори на Івано-Франківщині як журналіст з Києва. Чорновіл говорив про Шевченка як про оборонця українського національного духу, говорив про Україну з великої літери, про людей, що поклали й кладуть голови за неї. Його слово було запальне і сміливе. Присутні представники органів не зуміли схопити його, місцеві жителі закрили його своїми тілами та сховали. Це була його перша перемога, що надала сили й віри на довгі роки.

В серпні – вересні 1965 року поповзли чутки про викриті діяльність антирадянського «бандерівського» підпільного центру, до складу якого входили представники української інтелігенції. Проте радянська преса про арешти не інформувала.

4 вересня 1965 р. у кінотеатрі «Україна» (м. Київ) під час прем'єрного показу художнього фільму С. Параджанова «Тіні забутих предків». Першим виступив С. Параджанов: говорив про фільм, його очі горіли – очі переможця. Зал був переповнений. Він передав мікрофон І. Дзюбі, який раптом оголосив, що в Україні почалися масові арешти молоді інтелігенції у Києві, Одесі, Феодосії, Львові, Івано-Франківську, Тернополі, Луцьку. Серед репресованих – діячі української культури, студенти, робітники, а саме: І. Світличний, М. Горинь, М. Озерний, Я. Гаврич, Б. Горинь, М. Осадчий, О. Мартиненко та ін. (метою репресій було завдати удару по інакомисленню). Зала завмерла, а далі спалахнула хвилююча обурення. Кричали, свистіли, ревла пожежна сирена, гасло й спалахувало світло. І серед цього гармидеру прозвучав сильний голос В. Чорновола: «Хто проти диктатури – устаньте!», його підтримав В. Стус. Люди вставали, інші їх шарпали, били, навіть, по головах. Після показу фільму розпочалися нові крики обурення. В усі часи їх мало – тих, хто виступає проти диктатури

[9, 189-199]. І ще довго люди не розходилися після показу фільму. Це ж на всю Україну прозвучало оголошення! [2, с.42].

Це був перший публічний виступ правозахисників, який визначають як мітинг протесту щодо переслідувань радянською владою української інтелігенції.

А з кінця серпня 1965 р. починається нова політична компанія – компанія погрому молоді української інтелігенції. Нова команда Брежнєва усвідомлювала небезпеку національних рухів, тому почала діяти.

Чорновола звільнили з газети «Молода гвардія», а згодом, він був притягнутий до кримінальної відповідальності. Його засудили до трьох місяців примусових робіт за місцем роботи з відрахуванням 20% заробітку на користь держави.

В квітні 1967 р. ним завершується впорядкування збірника «Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців»)», який іде в самвидав, а пізніше друкується в Парижі [2, с.45].

Чорновіл не побоявся заступитися за своїх однодумців-товаришів і пише листа до Генерального секретаря КПРС Л.І. Брежнєва: «Уважаемый Леонид Ильич! Обращаюсь к Вам по вопросу, не терпящему отлагательства и надеюсь на Ваше личное участие и помощь. С августа 1965 года по сентябрь 1966 года на Украине была арестована и осуждена к разным срокам заключения в лагерях строгого режима большая группа украинской интеллигенции по обвинению в антисоветской националистической агитации и пропаганде. Суды были закрытыми.

Достоинством общественности стали такие кричащие факты нарушения социалистической законности, что поневоле у многих возникает сравнение с ежовско-бериевской «законностью»... Убедительно прошу Вас лично просмотреть собранные мною материалы, не пересылая их на Украину.

Искренне надеюсь на Вашу помощь. С уважением Вячеслав Черновол» [2, с.244].

Відомий український редактор Леонід Капелюшний, сценарист, згадуючи свою першу зустріч з Чорноволом на студентському диспуті 12 квітня 1967 року, охарактеризував його як молодого журналіста, у запальному виступі який говорив про бідність, про невеликі пенсії, про безправ'я колгоспників, про школи, в яких практично не має учителів, про села, в яких не має лікарів та багато іншого [10].

У 1970 р. у Львові почали видавати журнал «Український вісник», в якому друкувалися заборонені твори, наводилася хроніка репресій, надавалася інформація про суспільно-політичне життя країни. В'ячеслав Чорновіл був призначений головним редактором. «Український вісник» став основним інформатором про події в Україні, так і за кордоном. Його примірники вдалося передавати за кордон. Найближчий соратник Чорновола Ярослав Кендзьор, який допомагав йому у видавництві цього журналу згадує, що «Український вісник» був журналом і літературно-політичним, і аналітичним. Не тільки надавалася інформація про арешти та переслідування, також друкували твори (поезія, і художні твори), які зуміли передати із таборів [11].

За друкування й розповсюдження «Українського вісника» Чорновіл був визнаний винним та позбавлений

волі на 6 років з відбуванням у виправно-трудоцій колонії суворого режиму та засланням на 3 роки. Під час допитів кепкував, насміхався над слідчими.

В'ячеслав Чорновіл весь час боровся. Він у таборі організовував навколо себе в'язнів, боровся за статус політв'язня, за що неодноразово побував у штрафних ізоляторах, оголошував голодування, що було єдиним способом протесту.

М. Хейфец, єврейський письменник, який був разом у таборі, називав його «Зеківський генерал». Він відзначав, що у Чорновола є прекрасна риса лідера – відсутність порожньої зарозумілості, гонористості. Він (Чорновол) командує, щось вимагає, але ніколи не вважав себе за головного. Він був звичайною, енергійною людиною. Багато знав і дуже любив літературну справу, що була його стихією, при можливості брався за ручку і писав. В особистих стосунках лишався простим хлопцем, і одночасно користувався великим авторитетом [5, с. 249].

1985 року В'ячеслав Чорновіл повернувся із заслання і відразу почав відновлювати Українську Гельсінську Спілку (УГС). Одночасно він намагався відновити видання «Українського вісника», який почав виходити у 1987 р.

Чорновіл намагається створити Українську Гельсінську спілку по принципу політичної партії. Декларацію основних ідей УГС можна охарактеризувати як програму політичної партії, основні положення якої направлені на формування Української держави.

Перший з'їзд Народного Руху відбувся у вересні 1989 року. Основними програмними положеннями цієї організації: проголошення незалежної України, відродження її національної свідомості та історії. У 1992 році Чорновіл наполягає на переформування Руху у політичну партію зі своєю програмою та чіткою організацією.

«Народний Рух» спочатку був громадською організацією. В'ячеслав Чорновіл дорожив цим політичним надбанням. Тому він пропонував переформатувати «Рух» в політичну партію, щоб в майбутньому вона могла брати активну участь у виборах, висувати своїх кандидатів та приймати участь у розбудові шляхів розвитку держави. Не всі члени керівництва «Руху» підтримували його. М. Горинь, І. Драч пропонували, щоб «Рух» так і залишався на своїх позиціях, а Чорновіл наполягав, що він має перейти в площину політичної партії, яка зможе прийти до влади, мати свої місця у Парламенті [11].

Відомий український історик С. Кульчицький вважає, що сучасна Україна сформувалася за діяльної участі НРУ. Рух дав істотний повштовх формуванню незалежної України як національної держави [6, с.8].

4 березня 1990 року відбулися вибори до Верховної Ради УРСР. Демократичний блок отримав 111 місць. В. Чорновіл був обраний народним депутатом, очолив Львівську обласну раду. Він втілював в собі приклад чудового, прекрасного організатора та державного діяча. Гнучкість його політики полягає в тому, що він (Чорновіл) був готовий йти на компроміс та знаходити спільну мову навіть зі своїми опонентами.

Коли стався путч у Москві, Чорновіл перебував у відрядженні в Запоріжжі. Він негайно повертається і вимагає скликати позачергову сесію Верховної Ради

УРСР щодо державного перевороту в Москві 19 серпня 1991 р. 23 серпня 1991 р. голова львівської обласної ради В. Чорновіл видає розпорядження про припинення діяльності компартії на території області [7].

У Верховній Раді була створена потужна опозиція – Народна рада, у складі якої було багато представників Народного Руху, серед яких вирізнявся Чорновіл, який хотів бачити Україну тільки демократичною державою, і вважав, що вона має бути ще й європейською державою.

24 серпня 1991 року після прийняття Акту проголошення незалежності України, за який проголосувало 346 депутатів, В. Чорновіл був серед тих депутатів, які внесли великий синьо-жовтий прапор у сесійну залу Верховної Ради України.

Важливою подією в житті В. Чорновола стали перші президентські вибори 1 грудня 1991 року. Його було висунуто кандидатом від «Народного Руху України». За результатами виборів Чорновіл отримав друге місце після Л. Кравчука, хоча міг і перемогти (25% громадян України віддали свої голоси за його кандидатуру).

Під час виборчої кампанії про Чорновола розповсюджували різні чутки, мовляв, не буде платити пенсії та заробітні плати тим, хто працював на радянську владу. Та незважаючи на це, він завжди збирав повні зали людей, як під час виборів, так і після. Зустрічі тривали довго, люди задавали багато запитань, які їх хвилювали. Він володів даром обгрунтувати свої відповіді так, що весь зал був на його стороні. І його відповіді йшли від душі, від власних переконань [12].

Під час передвиборчої агітації Чорноволу надали ефір на телебаченні. І годину часу він використав як до-свічений журналіст, охоривши всі проблеми політичного, економічного, соціального життя.

Це була велика, і одночасно, проста людина. Він не вимагав для себе ніяких привілеїв, ходив в одному і тому ж сірому плащі. У Києві знімав квартиру. Він був надзвичайно комунікабельний в спілкуванні, сповідуючи ідею створення української політичної нації. Особливе враження залишилося у людей, що проводили В'ячеслава Максимовича в останню путь. На шляху перед домовиною розкидали квіти. Тисячі автобусів, понад 100 тисяч людей, які особисто не знали Чорновола, плакали, бо його смерть стала горем нації [13].

Висновок. В'ячеслав Чорновіл свій життєвий шлях пройшов як справжній патріот українського народу, відданий українським традиціям і культурним надбанням. В пам'яті українців він залишиться як велика людина, яка внесла великий внесок у становлення української держави. Залишив велику спадщину зі своїх політичних поглядів, ідей, які необхідно осмислити.

Література

1. Овсієнко В. *Світло людей: мемуари та публіцистика*. У 2 кн. Кн. 2 2-е вид. доп. Харків: Харківська правозахисна група. Київ: Права людини. 2007. 352 с.
2. В. Чорновіл *Твори в 10 томах*. Т.2. Київ: «Смолоскит». 2003. 906 с.
3. Т. Касьянов *Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років*. Київ: Либідь. 1995. 224 с.
4. В. Кітани *УГС Три перші літери українського пробудження // Україна молода*. 1998. 7 липня. С.3.
5. Хейфец М. *В'ячеслав Чорновіл – зеківський генерал // Поле відчаю і надії. Альманах*. Київ. 1994.

6. С.В. Кульчицький Народження Народного руху України / Український історичний журнал – 2010. – № 1. – С.8-22.
7. Деревінський В.Ф. Діяльність В. Чорновола під час спроби державного перевороту у серпні 1991 року. // Інтелігенція і влада. Серія: Історія, 2015. Вип.32.С.394-400.
8. Владимир Кулеба Перечитывая Черновола Украинская правда. 2010. 28 декабря [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/rus/authors/4b1e1ebbbcd7c/>
9. Жулинський М. Люди, що виривалися із обмежень звичності. Українська інтелігенція періоду «хрущовської відлиги»: репресії // Літературна Україна. 1996. 26 вересня. С.5-6.
10. Леонід Капелюшний, Все життя боровся за Україну: Спогади про Вячеслава Чорновола [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/news/all/chornovil/#share42>
11. Кендзор Я. Вячеслав Чорновіл: – епоха боротьби за українську Державу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chesno.org/t/29/chornovil.html>
12. Українська радянська інтелігенція боялась Чорновола. Спогади. <https://texty.org.ua/>
13. Анна Довгошей Вячеслав Чорновіл: спогади про лідера нації // День. 2012. – <http://incognita.day.kyiv.ua/>
- References**
1. Ovsienko V. Svitlo liudei: memuary ta publitsystyka. U 2 kn. Kn. 2 2-e vyd. dop. Khar'kiv: Khar'kivska pravozakhysna hrupa. Kyiv: Prava liudyny. 2007. 352 s.
2. V. Chornovil Tvory v 10 tomakh. T.2. Kyiv: «Smoloskyp». 2003. 906 s.
3. H. Kasianov Nezghodni: ukrainska intelihentsiia v rusi oporu 1960-80-kih rokiv. Kyiv: Lybid. 1995. 224 s.
4. V. Kipiani UHS Try pershi litery ukrainskoho probudzhennia // Ukraina moloda. 1998. 7 lypnia. S.3.
5. Kheifets M. Viacheslav Chornovil – zekivskiy heneral // Pole vidchaitu i nadii. Almanakh. Kyiv. 1994.
6. S.V. Kulchytskyi Narodzhennia Narodnoho rukhu Ukrainy // Ukrainnyi istorychnyi zhurnal – 2010. – № 1. – С. 8-22.
7. Derevynskyi V.F. Diialnist V. Chornovola pid chas sproby derzhavnoho perevorotu u serpni 1991 roku. //Intelihentsiia i vlada. Serii: Istorii, 2015. Vyp.32.S.394-400.
8. Vladymyr Kuleba Perechytavaia Chernovola Ukrainaskaia pravda. 2010. 28 dekabria [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.pravda.com.ua/rus/authors/4b1e1ebbbcd7c/>
9. Zhulynskiy M. liudy, shcho vryvalysia iz обмеzen zvychnosti. Ukrainaska intelihentsiia periodu «khrushchovskoi vidlyhy»: represii //Literaturna Ukraina. 1996. 26 veresnia. S.5-6.
10. Leonid Kapeliushnyi, Vse zhyttia borovsia za Ukrainu: Spohady pro Viacheslava Chornovola [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.volynnews.com/news/all/chornovil/#share42>
11. Kendzor Ya. Viacheslav Chornovil: – epokha borotby za ukrainsku Derzhavu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.chesno.org/t/29/chornovil.html>
12. Ukrainaska radianska intelihentsiia boialas Chornovola. Spohady. <https://texty.org.ua/>
13. Anna Dovhoshei Viacheslav Chornovil: spohady pro lidera natsii // Den. 2012. – <http://incognita.day.kyiv.ua/>

Bohatchuk S.S.,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of History of Ukraine and Philosophy, Vinnytsia National Agrarian University, ORCID: 0000-0003-0684-6106, svetabogatchuk@uktr.net

Ukraine, Vinnytsia

CHORNOVIL. THE GREAT LEADER OF THE GREAT NATION

The article is devoted to the activity of Vyacheslav Chornovil as a leader of the Ukrainian national and human rights movement of the 60's – early 90's of the XX century. It is noted that Vyacheslav Chornovil focused his efforts, a talent solely on the ideological struggle against the Soviet regime. It is determined that he initiated the forms of protest known to us as sixties and dissident, and also participated in the creation of the Ukrainian Helsinki Union. The analysis is based on the period of the 1960s – early 1990s, when V. Chornovil became actively involved in the political struggle for Ukraine's independence and its national revival.

Key words: Chornobyl, dissident, human rights movement, People's Movement, independence.

УДК 37.013.78: 331.678

Варнавська І.В.,

доцент, к.пед.н., доцент кафедри професійної освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету,
vav2005@gmail.com,

Україна, м. Херсон

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ В УПРАВЛІННІ ТРУДОВОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті проаналізовано основні концептуальні положення і підходів в аналізі соціокультурних аспектів в трудових відносинах. Розкрито специфіку соціокультурних особливостей та виявлено сутність соціокультурних характеристик персоналу на двох підприємствах України та Італії. Виділено найважливіші соціальні виміри: дистанція влади, індивідуалізм, мужність, уникнення невизначеності, довгострокова чи короткострокова орієнтація. З'ясовано, що особливості трудової поведінки українських працівників обумовлені необхідністю застосування специфічних підходів до управління трудовою поведінкою в українських організаціях.

Ключові слова: трудова поведінка, трудові відносини, соціокультурні засади, персонал, підприємство, організації, українські працівники, соціальні виміри.

Постановка проблеми. Глибокі соціально-економічні перетворення, обумовлені глобалізацією економіки світової спільноти, що викликала зростання кількості транснаціональних компаній, які все частіше змушують керівників шукати нові управлінські рішення, спрямовані на облік соціокультурними особливостями працівників у кадровій політиці, оскільки, перетинаючи національно-культурні кордони, вони втрачають свою ефективність. Тому кадрова політика вже не може бути заснована на універсальних підходах: потрібні облік і адаптація до соціокультурних особливостей країни, її регіонів, окремих груп населення. Як відомо, соціокультурні особливості проявляються не тільки в нормативних документах і практиках управління, які застосовуються в різних країнах, вони суттєво зумовлюють трудову поведінку людей, їх систему цінностей і мотивацію, відношення до стимулів. Розгляд й аналіз цих складових і визначили **актуальність теми** нашого дослідження.

Зрозуміло, що в межах однієї статті не можуть бути висвітлені всі проблемні аспекти цієї тематики. Тому, на наш погляд, варто розглянути такі питання:

- 1) значимість цієї проблем в розвитку соціально-трудова відносин в економіці нашої країни;
- 2) визначення основних концептуальних положень і підходів в аналізі соціокультурних аспектів в трудових відносинах.

Відповідно **мета нашого дослідження:** визначення соціокультурної складової в управлінні трудових відносинах на підприємств.

Виклад основного матеріалу. Важливість обліку соціокультурного аспекту в трудовій поведінці працівників і їх мотивації широко обговорюються після дослідження, проведеного Г. Хофстедом в 70-х рр., у якому акцентувалися національні відмінності працівників. Метою досліджень науковця було виявлення причин неадекватної ефективності методів управління трудовою діяльністю в різних міжнародних організаціях. До важливих висновків дослідження, які дали поштовх до подальших наукових пошуків, варто віднести специфіку сутності і змісту поняття «соціокультурний аспект». Під яким розуміємо особливості, що можуть бути виміряні і використані для порівняння із соціокультурним аспектом іншої спільноти. До таких особливостей дослідники відносять,

наприклад, дистанцію влади, індивідуалізм, уникнення невизначеності, тимчасову орієнтацію тощо.

Виділяють і такі соціокультурні особливості: відношення людини до природи, орієнтація у часі, орієнтація на діяльність і відношення між людьми, орієнтація у просторі тощо. Ці соціокультурні особливості є контекстом, у межах якого відбувається функціонування компанії: без цього контексту навіть правові питання втрачають своє значення. А при ефективному обліку систем цінностей, соціокультурних особливостей поведінки людей в різних країнах можна істотно підвищити ефективність управління працею, в тому числі ефективність мотиваційного впливу на персонал в організації [4].

В Україні облік соціокультурних особливостей працівників в соціально-трудова відносинах має велике значення через такі причини: історичні, соціально-економічні, політичні. В умовах зростання глобальної конкуренції, Україна повинна і буде проводити боротьбу за завоювання міцної позиції на міжнародній арені. Свідченням цього є масштабні програми економічного розвитку і модернізації, затверджені урядом. Але не можна розраховувати на успіх модернізації, не удосконалюючи і не змінюючи трудову поведінку працівників, їх мотивацію, не підвищуючи ступень обліку всього спектру їх зацікавлень і цінностей.

Погоджуємося із Г. Береговою щодо глобалізаційних вимірів розвитку вищої освіти України: «Варто приділяти велику увагу розробці філософії нового гуманізму, в формулюванні людиномірності в якості світоглядної основи різних напрямів людської життєдіяльності та творчості: досягнення наукової об'єктивності у пізнанні, розвитку сучасного олюдненого мистецтва, побудови суспільства, в якому кожна людина без винятку могла б виступати суб'єктом розвитку, носієм влади, хазяїном своєї долі. Особлива увага має бути приділена соціальній моралі та психологічному клімату суспільства як факторам, що визначають якісні, а не кількісні та економічні, показники рівня життя та рівня задоволеності людини цим життям» [3].

Одним із серйозніших економічних викликів, із яким зіштовхнеться Україна – 2020–2030 рр., є «виклик низької ефективності». Два основні фактори визначають можливість рішення цієї проблеми: